

Araştırma / Original article**Kas Algısı Bozukluğu Envanteri Türkçe Formunun
profesyonel erkek sporcularda geçerliliği ve güvenilirliği**Bingül SUBAŞI,¹ Zihniye OKRAY,² Mehmet ÇAKICI¹**Öz**

Amaç: Bu çalışmanın amacı, kas algısı bozukluğunu değerlendirmek amacıyla geliştirilen Kas Algısı Bozukluğu Envanterinin (KAB-E) Türkçe Formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yapmaktır. **Yöntem:** Araştırma KKTC’de profesyonel olarak spor yapan 176 vücut geliştirme ve 20 boksör olmak üzere toplam 196 profesyonel erkek sporcu ile yapılmıştır. Çalışmaya profesyonel olmayan erkek sporcular alınmamıştır. KAB-E dışında Beden Algısı Ölçeği birlikte geçerlilik için kullanılmıştır. Güvenilirlik analizlerinde içsel tutarlılık katsayısı ve madde-toplam puan korelasyon analizi, geçerlilik analizlerinde ise açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi, birlikte geçerlilik için ise Pearson korelasyon analizi ile korelasyon analizi yapılmıştır. **Bulgular:** KAB-E’nin içsel tutarlılığı 0.81, madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.36-0.58 arasında bulunmuştur. KAB-E’nin açıklayıcı faktör analizinde örneklem yeterliliği için Kaiser-Meier-Olkin katsayısı 0.789 ve Bartlett katsayısı 938.85 olarak bulunmuştur. Üç faktörlü çözüm elde edilmiştir, özdeğerleri 2.87, 2.64, 2.31’dir ve varyansın toplam %60.18’ini açıklamaktadır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri 0.56-0.88 arasında bulunmuştur. Beden Algısı Ölçeği ile korelasyon analizinde katsayı $r=-0.52$ olarak hesaplanmıştır. **Sonuç:** Bu bulgulara göre, KAB-E’nin geçerli ve güvenilir olduğu gösterilmiştir. (*Anadolu Psikiyatri Derg 2018; 19(Ek sayı.2):47-54*)

Anahtar sözcükler: Kas Algısı Bozukluğu Envanteri, geçerlilik, güvenilirlik

**Validity and reliability of Turkish Form of Muscle Dysmorphia
Disorder Inventory among elite bodybuilder men****ABSTRACT**

Objective: The aim of this study is to demonstrate the validity and reliability of the Turkish Form of Muscle Dysmorphia Inventory (MDDI). **Methods:** This research was carried out with 196 professional male athletes which is 176 professional bodybuilder and 20 boxer in TRNC. Non-professional male athletes have not been taken into study. Beside MDDI, Body Cathexis Scale was used for concurrent validity. In reliability analysis internal consistency coefficients and item-total correlation analysis were calculated. In terms of examining the validity of the inventory, explanatory factor analysis, confirmatory factor analysis and correlation analysis with the Pearson’s correlation analysis were performed. **Results:** The internal consistency of the MDDI was 0.81, item-total score correlation coefficients of the MDDI were between 0.36-0.58. In the explanatory factor analysis, for the sample adequacy Kaiser-Meier-Olkin coefficient was 0.789 and Bartlett coefficient was 938.85. Three-factor solution was obtained and the eigenvalue was 2.87, 2.64 and 2.31, explaining 60.18% of the total variance. Factor loadings of the items were between 0.56-0.88. Coefficient of Pearson correlation analysis was $r=-0.52$ **Conclusion:** Results demonstrated that the Turkish version of the MDDI was a valid and reliable. (*Anatolian Journal of Psychiatry 2018; 19(Suppl.2):47-54*)

Keywords: Muscle Dysmorphia Disorder Inventory, validity, reliability

¹ Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa, KKTC

² Lefke Avrupa Üniversitesi, Lefke, KKTC

Yazışma adresi / Correspondence address:

Bingül SUBAŞI, Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Lefkoşa, KKTC

E-mail: bingul.subasi@neu.edu.tr

Geliş tarihi: 17.05.2018, **Kabul tarihi:** 18.08.2018, **doi:** 10.5455/apd.298210

GİRİŞ

Son yıllarda beden imgesi ile ilgili psikiyatrik bozukluklara karşı ilginin arttığı gözlenmektedir.¹ Beden algısı bozukluğu (BAB) kişinin var olmayan, ancak var olduğunu düşündüğü bir beden kusuru ile aşırı uğraşması veya gerçekte var olan bir beden kusurunu aşırı abartması şeklinde tanımlanmıştır.^{2,4} Bu bozukluğun temel belirtisi kişinin normal görünümüne sahip olmasına karşın, var olduğunu sandığı beden biçimsizliği ile ilgili aşırı değerlendirilmiş düşüncelerinin olmasıdır.³ Kaslı ve yağsız olma yönündeki hazır bulunuşluk öncelikle erkekleri etkileyen beden imgesi ile ilgili BAB'nin içinde yer alan kas algısı bozukluğunu (KAB) ortaya çıkarmaktadır.⁵ KAB kişinin normal veya kaslı görünümüne sahip olmasına rağmen, beden ölçüsünü küçük ve zayıf olarak yorumlaması ile karakterize, beden imgesinin yanlış algılanmasıdır.^{6,7} Bu kişilerin yüksek düzeyde yağ kaybı ve yüksek düzeyde kas kazanımı için uğraş verdikleri bildirilmiştir.⁸ Erkeklerde beden imgesi bozukluğunun kas artırma egzersizleriyle ilişkili olduğu ve bu ilişkinin de kası artırma ve yağı azaltma arzusu olarak iki etkene bağlı bulunduğu öne sürülmüştür.^{9,12} Beden imgesinin algılanmasının beden memnuniyeti veya memnuniyetsizliği ile ilişkili olduğu ve beden memnuniyetsizliğinin KAB geliştirilme olasılığını artırdığı belirtilmiştir.^{13,15}

Kas algısı bozukluğu ilk kez Pope ve arkadaşları tarafından 1993 yılında 'zit anoreksiya nervoz (reverse anorexia)' olarak adlandırılmıştır.¹⁶ Bu bozukluk, daha sonra Pope ve arkadaşları tarafından 'kas algısı bozukluğu' olarak yeniden adlandırılmıştır. KAB, Pope ve arkadaşları tarafından daha kaslı ve daha yağsız olma şeklindeki patolojik bir arzu olarak tanımlanmıştır.¹ KAB, DSM-5'te beden algısı bozukluğunun içinde yer almasına rağmen,¹⁷ obsesif kompulsif bozukluk ve yeme bozuklukları ile benzer belirtiler göstermesi nedeni ile halen bu bozukluklardan hangisinin içinde olması gerektiği ile ilgili tam bir fikir birliğine ulaşılamamıştır.^{6,18} Grieve, bulimiya nervoza ve anoreksiya nervoza gibi yeme bozuklukları ile KAB'nin birçok yönden benzerlikleri olduğunu belirtmiştir. Hem KAB, hem de anoreksiya nervoza, aşırı değerlendirilmiş inançlardan kaynaklanan belirli, mükemmel beden şeklini korumak ve normal olmayan yeme kalıplarını içeren beden bozulması nedeniyle benzerlik göstermektedir. KAB ve anoreksiya nervoza arasındaki temel fark deneyimlenen baskının yönüdür. Kadınlar ince olma yönünde toplumsal baskı altında iken, erkekler kaslı olma yönünde baskı altındadırlar.¹⁹ DSM-5'te KAB, 'diğer vücut

bölgeleriyle ilgili düşünsel uğraşları da olsa, belirleyici bir şekilde çoğu zaman vücut yapısının çok küçük veya yeterince kaslı olmadığı düşüncesi ile uğraşıp durma' olarak tanımlanmıştır.¹⁷

Kas algısı alt bozukluğunun üç ana belirtisi daha kaslı ve daha yağsız olmayla uğraşmak, bedenleri ile ilgili olumsuz inançlar ve ardından bedenlerinden kaçınma, bu iki yönün toplumsal ve/veya işlevsel yaşamdaki işlevselliği engellemesi olarak tanımlanmıştır.¹ BAB'nin 'kas dismorfobisi' tipinde, bireyler bedenlerinin küçük ve çelimsiz olduğu endişesini duyarken, gerçekte bedeninin iri ve kaslı olabileceği belirtilmiştir.²⁰ KAB'li kişilerin bedenlerinin yeterince kaslı olmadığı ve ince olduğu ile ilgili inançları da vardır. Kişiler, bu inançları doğrultusunda aşırı egzersiz yapma, ağırlık kaldırma ve anabolik androjenik steroid gibi ek maddeleri içeren beslenme programı uyguladıkları bildirilmiştir.⁶ Bu kişiler ödün vermeksizin yaşamlarını ağırlık kaldırma antrenmanlarına göre düzenlemekte, bu düzenlemeye bağlı olarak toplumsal işlevsel yaşamlarında ve yakın ilişkilerinde bozulmalar ortaya çıkardıkları görülmektedir.¹⁶

KAB son yıllarda gündemde olan, kas boyutunu göstermek,²¹ daha fazla kas ve daha az yağ kitlesine sahip olabilmek veya mevcut kas kitlesini artırmak¹⁰ amacıyla uğraşılan vücut geliştirme sporu ile öne çıkmıştır. Literatürde KAB'yi ölçmek amacı ile Türkçede geliştirilen veya uyarlanan herhangi bir ölçüm aracına rastlanmamıştır. Envanterin Türkçeye kazandırılmasının KAB'yi değerlendirmeye yönelik çalışmalara başka bir boyut daha ekleyebileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, KAB'yi ölçmek için geliştirilmiş olan KAB-E'nin (Muscle Dysmorphia Disorder Inventory)²² geçerlilik ve güvenilirliğinin gösterilerek Türkçeye kazandırılmasıdır.

YÖNTEM

Çeviri işlemi

Bu çerçevede, ölçeğin uyarlama çalışması için Hildebrand ile iletişime geçilerek gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra özgün dili İngilizce olan ölçeğin çeviri işlemi, Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden, İngilizce diline hakim üç öğretim üyesi tarafından yapılmıştır. Çeviri kontrol edilip üzerinde anlaşılacak bir metin haline getirildikten sonra ölçek sorularının anlaşılabilirliği sınanmıştır. Ölçeğin geri çevirisi, ölçekle ilgili bilgisi olmayan kişiler tarafından yapılmıştır. Kör geri çevirme süreci sonunda ortaya çıkan metin ile özgün metindeki maddeler karşılaştırılmış,

her iki formdaki maddelerin birbirine uygunluğu incelenmiştir. Ortaya çıkan çeviri metninin Türkçeye uygunluğunun incelenmesi için psikoloji alanında uzman iki kişinin, uzman görüşüne başvurulmuş ve ölçek metni oluşturulmuştur.

Çevirisi tamamlanan KAB-E'deki²² maddelerin, vücut geliştiren erkeklerin kas algısı bozukluğunu değerlendirmedeki yeterlilikleri ve anlatımların anlaşılabilirliği bakımından değerlendirilmesi için, psikoloji ve ölçme değerlendirme alanlarından ikişer olmak üzere dört uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Hazırlanan uzman görüşü metninde ölçeğin hem özgün, hem de Türkçe metnine yer verilmiştir. Kapsam geçerliliği çalışmasında ölçek maddelerinin yanı sıra, yanıt formatı da değerlendirilmiş 'asla', 'nadiren', 'bazen', 'sık sık' ve 'her zaman' yanıt formatı, uzman görüşleri doğrultusunda aynı şekilde kalmıştır.

Örneklem grubu

Araştırmanın örneklemini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Halter ve Vücut Geliştirme Federasyonu'na bağlı profesyonel olarak vücut geliştiren ve KKTC Boks Federasyonu'na bağlı profesyonel olarak boks sporu ile uğraşan erkek sporculardan oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan bireyler erkek cinsiyetinde olma, profesyonel olarak spor yapma, 18 yaş ve üzerinde olma ölçütleri dikkate alınarak seçilmiştir. Araştırmadan dışlama ölçütleri ise 18 yaş altında olma, profesyonel olmayarak spor yapma ve kadın cinsiyetinde olmadır. Araştırma ölçütlerini karşılayan 176 vücut geliştirmeci ve 20 boksör olmak üzere 196 profesyonel erkek sporcu araştırmaya alınmıştır. Örneklemi oluşturan sporcular araştırmaya gönüllülük temeline bağlı olarak katılmıştır.

Değerlendirme araçları

Kas Algısı Bozukluğu Envanteri (KAB-E) (Muscle Dymorphia Disorder Inventory): Hildebrant ve arkadaşları tarafından kas algısı bozukluğunun tanı ölçütlerini ve beden imgesi bozukluğunun duygusal, bilişsel, davranışsal ve algısal boyutlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. KAB-E, 13 maddelik, beşli Likert tipinde bir öz bildirim ölçeğidir. KAB-E'nin beden imgesi ile ilgili bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç alt boyutu vardır. Beden ölçüsü arzusu (BÖA) alt boyutu arzulananından daha küçük, daha az kaslı, daha güçsüz olma veya boyutu ve gücü artırma ile ilgili düşüncüleri sorgulayan soruları içermektedir. Görünüş intoleransı (G) alt boyutu kişinin bedeni ile ilgili olumsuz inançları ve bunun sonucunda oluşan görünüş kaygısı ve bedenini göstermeden kaçınma ile ilgili soruları içermektedir. İşlevsel bozulma (İB) alt boyutu

ise alışlagelmiş egzersizleri sürdürme, alışlagelmiş egzersizden sapma olduğunda olumsuz duygulara müdahale veya olumsuz duygulardan ve bedenle uğraşmadan dolayı toplumsal ortamlardan kaçmayı içermektedir.

Beden Algısı Ölçeği (BAÖ): BAÖ Secord ve Jourard tarafından geliştirilmiş, Türkçeye uyarlanmasını Hovardaoğlu yapmıştır. Ölçeğin geliştirilme amacı, kişilerin bedenlerinden sağladıkları doyumun benlik kavramları ile ilişkili olduğu hipotezini test etmektir.²³ Tek boyutlu olan bir ölçek olan BAÖ, 40 maddelik, beşli Likert tipinde bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 40, en yüksek puan ise 200'dür. Ölçekten alınan puan artışı bedeni olumlu değerlendirmedeki artış anlamına gelmektedir. BAÖ'nün Türkçe uyarlama çalışmasında iç tutarlılık katsayısı 0.95 olarak bulunmuştur.²⁴

İstatistiksel değerlendirme

Araştırma kapsamına alınan vücut geliştiren ve boksör erkeklerden elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmesinde Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (SPSS) 24.0 ve AMOS 21.0 yazılımları kullanılmıştır. Güvenilirlik analizlerinde ölçeğin hem toplamının, hem de alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlılık analizleri yapılmıştır. Ayrıca madde toplam ve alt boyut toplam puan korelasyon katsayıları ile ölçeğin güvenilirliği ortaya konmuştur.

Ölçeğin yapı geçerliliğini ortaya koymak amacı ile açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Ayrıca birlikte geçerlilik açısından KAB-E ile BAÖ'nün korelasyonuna bakılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi ana bileşenler yöntemine göre varimax rotasyonu uygulanarak yapılmış ve özdeğeri (eigenvalue) 1 ve üzerinde olan faktörler değerlendirmeye alınmıştır. Açıklayıcı yapısı özgün ölçeğin üç boyutlu yapısıyla karşılaştırılmıştır. Doğrulayıcı faktör yapısında ise modele uyumu ve verilerin stabilite modelini değerlendirirken, değişik tiplerde 'goodness-of-fit' indeksleri kullanılmıştır.

Tahmini ortalama kare kök hatası (root mean square error of approximation; RMSEA) ve karşılaştırmalı uyum indeksi (comperative fit index, CFI) ile GFI dahil diğer uyum indeksleri de kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde, yol (path) analizi kullanılarak modele kavramsal diyagram çizilmiştir. Ayrıca birlikte geçerlilik açısından KAB-E ile BAÖ arasında korelasyon bakılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan sporcuların tamamı

erkek olup, yaş ortalaması 22.80±5.27'dir. Sporcuların spor yapma süresi ortalama 9.01±5.02 yıldır. Araştırmaya katılan sporcuların boy uzunlukları ortalaması 176.62±7.37 cm, ağırlıkların ortalaması 72.08±11.97 kg, Beden Kitle İndeksi (BKI) değerleri ortalaması 23.01±2.93'tür.

Güvenilirlik çözümlenmeleri

KAB-E'nin iç güvenilirlik analizi için Cronbach alfa yöntemi uygulanmış, işlevsel bozulma alt boyutunun 0.84, görünüş intoleransı alt boyutunun 0.77, beden ölçüsü arzu alt boyutunun 0.76, genel toplam iç tutarlılık katsayısı 0.81 olarak; madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.36-0.58 (p<0.01) arasında saptanmıştır (Tablo1).

Geçerlilik çözümlenmeleri

KAB-E'nin açıklayıcı faktör analizinde örneklem yeterliliği için KMO katsayısı 0.789 ve Bartlett

Tablo 1. Kas Algısı Bozukluğu Envanteri Cronbach alfa sonuçları

	Cronbach alfa
İşlevsel bozulma	0.84
Görünüş intoleransı	0.77
Beden ölçüsü arzusu	0.76
Envanter geneli	0.81

Tablo 2. KMO ve Bartlett küresellik testi sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Katsayısı	0.789	
Bartlett küresellik testi	Tahmini χ^2	938.85
	sd	78
	p	<0.001

Tablo 3. Kas Algısı Bozukluğu Envanteri faktör yüklerine ilişkin döndürülmüş faktör matrisi

Maddeler	1	2	3
11. Egzersiz programıma uyabilmek için arkadaşlarımla olan sosyal aktivitelerimi Kaçırıyorum.	0.88		
12. Bir veya daha fazla egzersiz gününü kaçırdığımda depresif hissederim.	0.86		
10. Bir veya daha fazla egzersiz günü kaçırdığımda gergin hissederim.	0.84		
13. Egzersiz programıma uyabilmek için yeni insanlarla tanışma fırsatını kaçıırıyorum.	0.62		
3. Bedenimden nefret ederim.	0.82		
9. İnsanların beni üstsüz görmelerinden utanç duyarım.		0.75	
2. İnsanların bedenimi görmemeleri için bol kıyafetler giyerim.		0.73	
7. Çok fazla vücut yağım varmış gibi hissederim.		0.73	
1. Bedenimin çok küçük olduğunu düşünürüm.			0.70
6. Bacaklarımla çok ince olduğunu düşünürüm.			0.69
5. Göğsümün çok küçük olduğunu düşünürüm.			0.68
4. Daha iri olmayı dilerdim.			0.64
8. Kollarımın daha iri olmasını dilerdim.			0.56

1: İşlevsel bozulma; 2: Görünüş intoleransı; 3: Beden ölçüsü arzusu

katsayısı 938.85'tir (Tablo 2). Üç faktörlü çözüm elde edilmiştir ve özdeğerleri 2.87, 2.64, 2.31'dir, varyansın toplam %60.18'ini açıklamaktadır. Bu faktörlerin varimax rotasyonu sonrası faktör yükleri Tablo 3'te gösterilmiştir. Buna göre ölçeğin 10., 11., 12. ve 13. maddeleri birinci bileşende yük alırken; 2., 3., 7. ve 9. maddeleri ikinci bileşenden; 1., 4., 5., 6. ve 8. maddeleri üçüncü bileşenden yük almıştır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri 0.56-0.88 arasında bulunmuştur. BAÖ ile korelasyon analizinde katsayı r=-0.52 (p<0.001) olarak hesaplanmıştır (Tablo 4).

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlanması amacıyla, ölçeğin faktör yapısı

Anatolian Journal of Psychiatry 2018; 19(Suppl.2):47-54

Tablo 4. Kas Algısı Bozukluğu Envanteri ile Beden Algısı Ölçeği arasındaki korelasyonlar

Kas Algısı Bozukluğu Envanteri		Beden Algısı
İşlevsel bozulma	r	-0.30
	p	<0.001
Görünüş intoleransı	r	-0.46
	p	<0.001
Beden ölçüsü arzusu	r	-0.42
	p	<0.001
Envanter geneli	r	-0.52
	p	<0.001

hali hazırda bilindiğinden dolayı yeni bir örneklem seçilmeden aynı örneklen grubuna doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçekle ilgili kurulan modele ilişkin uyum iyiliği sonuçları incelendiğinde, χ^2/sd değerinin 1.97 olduğu görülmektedir. χ^2/sd değerinin 3'ün altında olması mükemmel uyumu, 3-5 arasında olması kabul edilebilir uyumu göstermektedir. Buna göre χ^2/sd değeri açısından ölçeğin mükemmel uyuma sahip olduğu görülmüştür.

Ölçeğin RMSEA'sı, kabul edilebilir bir uyum için belirlenen aralık olan 0.05-0.08 aralığında olduğundan dolayı modelin RMSEA açısından kabul edilebilir uyuma sahip olduğu saptanmıştır.

Normlaştırılmış uyum indeksi 0-1 aralığında değerler alır. 0.95-1 arasında bir değer alan modelin mükemmel uyuma sahip olduğu, 0.90-0.95 arasında bir değer alan modelin kabul edilebilir uyum gösterdiği kabul edilir. Ölçeğin normlaştırılmış uyum indeksi değeri 0.88 olduğu ve modelin bu indeks açısından kabul edilebilir uyuma sahip olmadığı görülmüştür.

CFI için belirlenen sınır değer 0.90 olup, hesaplanan değer 0.90'un üzerinde olması kabul edilebilir uyumu göstermektedir. CFI açısından, ölçeğin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu saptanmıştır.

GFI'nin 0.90'ın üzerinde olması modele ilişkin iyi

bir uyum olduğunu göstermektedir. Ölçeğin GFI değerinin 0.91 olduğu ve kabul edilebilir uyuma sahip olduğu görülmüştür (Tablo 5).

Tablo 5. Kas Algısı Bozukluğu Envateri DFA uyum iyiliği değerleri

Uyum İyiliği İndeksleri	Değer
χ^2/sd (ki-kare/serbestlik derecesi)	1.97
Yaklaşık Hataların Ort. Karekökü (RMSEA)	0.07
Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI)	0.88
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)	0.93
İyilik Uyum İndeksi (GFI)	0.91

KAB-E'nin doğrulayıcı faktör analizi çerçevesinde kurulan modele ilişkin yol analizi sonuçları Şekil 1'de gösterilmiştir.

Katılımcıların KAB-E'nde yer alan işlevsel bozulma alt boyutundan 10.56±4.35 puan, görünüş intoleransı alt boyutundan 6.24±2.95 puan ve beden ölçüsü arzusu alt boyutundan 10.89±4.09 puan aldıkları saptanmıştır. Katılımcıların KAB-E genelinden 27.69±8.44 puan aldıkları saptanmış olup, envanterden alınan en düşük puan 13, en yüksek puan ise 64'tür (Tablo 6).

Tablo 6. Kas Algısı Bozukluğu Envateri betimleyici analizleri

	Sayı	Ort.±SS	Min - Max
İşlevsel bozulma	196	10.56±4.35	4 - 20
Görünüş intoleransı	196	6.24±2.95	4 - 19
Beden ölçüsü arzusu	196	10.86±4.09	5 - 25
Envanter geneli	196	27.69±8.44	13 - 64

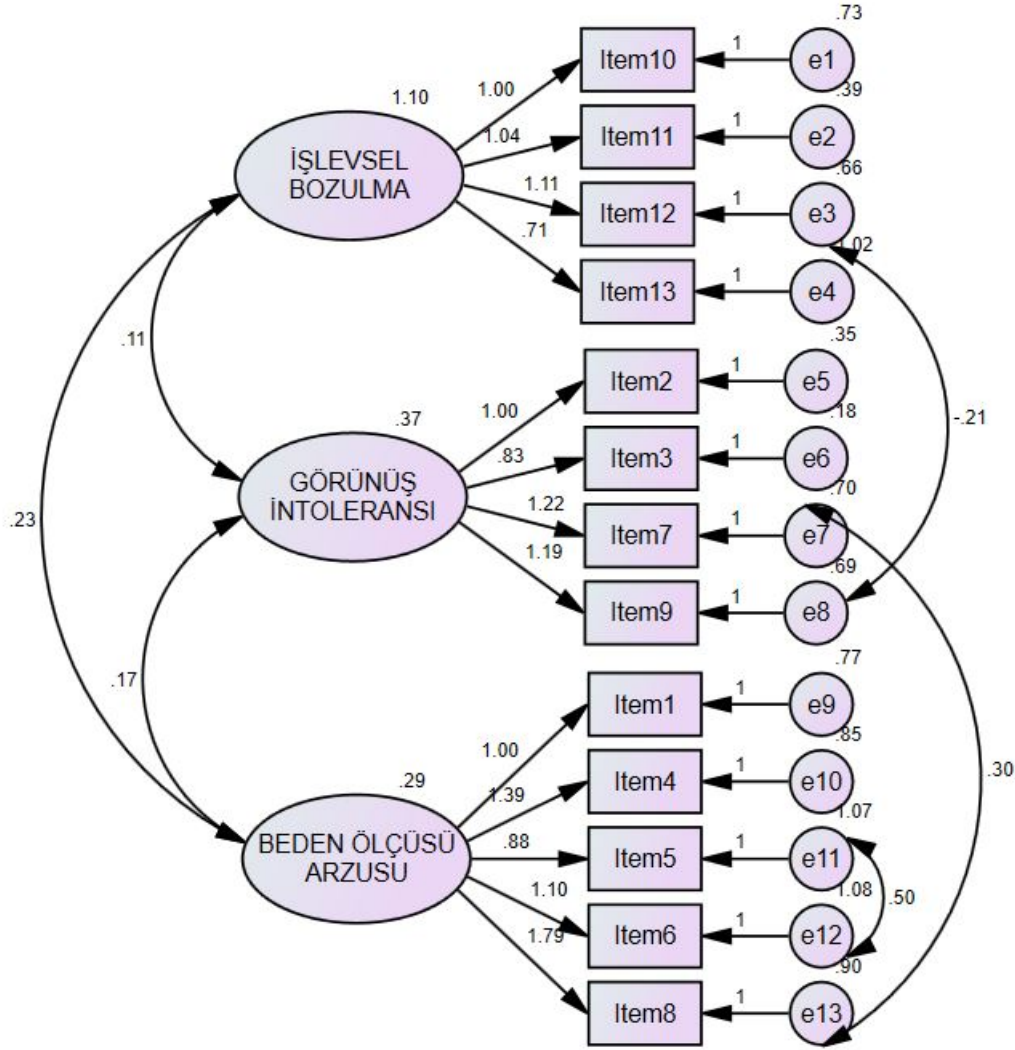
TARTIŞMA

Bu çalışma, Hildebrant ve arkadaşları tarafından geliştirilen Kas Algısı Bozukluğu Envateri Türkçe Formunun geçerlilik ve güvenilirliğini göstermektedir. Envanter KAB'nin özelliklerini tanımlamak için düzenlenmiş 13 maddeden oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. KAB-E, KAB tanısı koymada yetersiz olmasına rağmen bozukluğun belirtilerini değerlendirmede yeterli bir ölçektir. KAB-E'nin içeriği, görünüş ile bağlantılı memnuniyetsizlik ve kaçınma, daha kaslı olmak için uğraşma ve işlevsel bozulmayla ilişkilidir.

KAB-E'nin işlevsel bozulma alt boyutunun iç

tutarlılık katsayısı 0.84, görünüş intoleransı alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı 0.77, beden ölçüsü arzu alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı 0.76, genel toplam iç tutarlılık katsayısı 0.81, madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.36-0.58 ($p<0.01$) arasında saptanmıştır. Bu orta düzeyde bir korelasyon olup, iyi bir iç tutarlılık göstergesi olarak kabul edilebilir, her maddenin kendi içinde uyumlu ve birbirlerini tamamlar nitelikte olduğunu göstermektedir. Tüm bu bulgular dikkate alındığında KAB-E'nin güvenilir olduğu görülmüştür.

KAB-E'nin açıklayıcı faktör analizinde üç faktörlü çözüm elde edilmiştir ve varyansın %60.18'ini

Şekil 1. KAB-E ait yol (path) analizi sonuçları

açıklamaktadır. Envanter'in yapı geçerliliğini incelemek amacı ile yapılan faktör analizinde maddelerin üç faktörde gruplandığı gözlenmiştir. Buna göre ölçeğin 10., 11., 12. ve 13. maddeleri birinci bileşenden yük alırken; 2., 3., 7. ve 9. maddeleri ikinci bileşenden; 1., 4., 5., 6. ve 8. maddeleri üçüncü bileşenden yük almıştır. Maddeler ayrıntılı incelendiğinde, birinci faktör olan işlevsel bozulma alt boyutunun alışlagelmiş egzersiz davranışlarını sürdürme, alışlagelmiş egzersiz davranışlarından sapma olduğu zaman olumsuz duygulara müdahale etme veya olumsuz duygulardan ve bedenle uğraşmadan dolayı toplumsal ortamlardan kaçma ile ilgili olduğu görülmüştür. İkinci faktör olan görünüş intoleransı alt boyutunun kişinin bedeni ile ilgili olumsuz inançları sonucunda oluşan görünüş kaygısı ve

bedenini göstermeden kaçınma ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Üçüncü faktör olan beden ölçüsü arzusu alt boyutunun arzulanandan daha küçük, daha az kaslı, daha güçsüz olma veya kas boyutunu ve gücünü artırma ile ilgili düşünceleri sorgulayan sorular ile ilgili olduğu saptanmıştır. Envanterden alınan puan arttıkça kas algısı bozukluğu belirtilerinin de arttığı görülmüştür.

BAÖ ile korelasyon analizinde katsayı $r=-0.52$ ($p<0.01$) olarak hesaplanmıştır. Bu değer iki ölçüm aracı arasında olumsuz yönde orta düzeyde bir korelasyon olduğunu göstermektedir. Katılımcıların BAÖ'den aldıkları puanlar arttıkça, KAB-E'nin geneli ve alt boyutlarından aldıkları puanlar azalmaktadır. Bir başka deyişle, BAÖ'den alınan puanlar arttıkça beden memnuniyeti

de artmaktadır. Bu nedenle BAÖ ile KAB-E arasında olumsuz korelasyon saptanmıştır.

Envanterin gerek yapı geçerliliği, gerekse birlikte geçerliliği analizleri ölçeğin geçerli bir biçimde kullanılabileceğini desteklemektedir.

Çalışmanın sınırlılıkları ve üstünlükleri

Bu araştırmanın birinci sınırlılığı, uyarılma çalışmasında hiç spor yapmayan kişilerin ve kadın örneklem olmamasıdır. KAB spor yapmayan kişilerde ve kadınlarda da görülebilecek bir bozukluktur. Araştırmanın bir başka sınırlılığı, klinik olarak tanı konmuş örneklem, diğer spor dallarından alınan örneklem ve genel toplum örneklemine araştırmada olmamasıdır. Bu nedenle envanter şu anda bozukluğun tanısını koymak için kullanılamamakta, ancak bozukluğun tanı belirtilerini değerlendirmede kullanıla-

bilmektedir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda tüm istatistiksel çözümlenmeler eldeki büyüklükteki örneklem grubuyla eksiksiz yapılabilmektedir. Araştırmanın üstünlüğü ise, örneklem grubunun vücut geliştiren ve boks ile uğraşan profesyonel sporculardan oluşmasıdır. Böylece ölçeğin bozukluğun tanı ölçütlerini ortaya koymakta kullanılabilirliği ortaya konmaktadır. KAB-E'nin diğer spor dallarında ve genel toplumda da kullanılabilmesi için, daha sonraki araştırmalarda diğer spor grupları ve genel toplum örneklemleri ile geçerlik güvenilirlik çalışmasına ihtiyaç vardır.

SONUÇ

Bulgular, Kas Algısı Bozukluğu Envanteri Türkçe Formunun geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir.

KAYNAKLAR

1. Pope HG, Jr, Gruber AJ, Choi P, Olivardia R, Phillips KA. Muscle dysmorphia. An underrecognized form of body dysmorphic disorder. *Psychosomatics* 1997; 38:548-557.
2. Ray ÇP, Demirkol EM, Tamam L. Beden dismorfik bozukluğu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2012; 4(4):547-565.
3. Öztürk OM, Uluşahin A. *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Yayınları, 2011.
4. Sungur MZ. Beden dismorfik bozukluğu. *Psikiyatri Dünyası* 1999; 1:19-22.
5. Mosley FE. Bigorexia: bodybuilding and muscle dysmorphia. *Eur Eat Disorders Rev* 2009; 17:191-198.
6. Foster CA, Shorter WG, Griffiths DG, Griffiths DM. Muscle dysmorphia: could it be classified as an addition to body image. *J Behav Addict* 2015; 4(1):1-5.
7. Olivardia R. Mirror, mirror on the wall, who's the largest of them all? The features and phenomenology of muscle dysmorphia. *Harv Rev Psychiatry* 2001; 9:254-259.
8. Pope GC, Pope HG, William M, Fay C, Olivardia R, Phillips A K. Clinical features of muscle dysmorphia among males with body dysmorphic disorder. *Body Image* 2005; 2:395-400.
9. Santarnecchi E, Dettore D. Muscle dsmorphia in different degrees of bodybuilding activities: validation of the Italian version of muscle dysmorphia disorder inventory and bodybuilder image grid. *Body Image* 2012; 9:396-403.
10. Cafri G, Thompson K, Ricciardelli L, McCabe M, Smolak L, Yesalis C. Pursuit of the muscular ideal: physical and psychological consequences and putative risk factor. *Clin Psychol Rev* 2005; 25:215-239.
11. Frederick DA, Fessler DM, Haselton M G. Do representations of male muscularity differ in men's and women's magazines? *Body Image* 2005; 2:81-86.
12. McCreary DR, Sasse DK. An exploration of the drive for muscularity in adolescent boys and girls. *J Am Coll Health* 2000; 48:297-304.
13. DAS Silva, DaSilva, RC, Gonçalves ECA. Body image among men who practice body building: comparison by age, economic status and city size. *Percept Mot Skills* 2015; 121(2):537-547.
14. Furnham A, Calnan A. Eating disturbances, self-esteem, reasons for exercising and body weight dissatisfaction in adolescent males. *Eur Eat Disord Rev* 1998; 6:58-72.
15. Grieve FG, Truba N, Bowersox S. Etiology, assessment, and treatment of muscle dysmorphia. *J Cogn Psychol* 2009; 23(4):306-314.
16. Pope HG, Katz DL, Hudson JI. Anorexia nervosa and "reverse anorexia" among 108 male bodybuilders. *Compr Psychiatry* 1993; 34(6):406-409.
17. Amerikan Psikiyatri Birliği. DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı. E Köroğlu (Çev.), Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 2013.
18. Murray BS, Rieger E, Touyz WS, Garcia YDG. Muscle dysmorphia and the DSM-V conundrum: where does it belong? A review paper. *International J Eat Disord* 2010; 43(6):483-491.
19. Grieve FG. A conceptual model of factors contributing to the development of muscle dysmorphia. *Eating Disorders* 2007; 15:63-80.

20. Karamustafaoğlu O, Karamustafaoğlu N. *Beden dismorfik bozukluğu. Düşünen Adam* 2000; 13(2):107-109.
21. Ploeg GE, Brooks AG, Withers RT, Dolman J, Leaney F, Chatterton BE. *Body composition changes in female bodybuilders during preparation for competition. Eur J Clin Nutr* 2001; 55:268-277.
22. Hildebrandt T, Schlundt D, Langenbacher J. *Muscularity concerns among men: development of attitudinal and perceptual measures. Body Image* 2004; 1:169-181.
23. Tatlıses, M. *Spor Salonunda Düzenli Spor Yapan Kişilerin Ortoreksiya Nervoza Belirtileri ile Beden Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.*
24. Anbar H. *Lise Öğrencilerinde Vücut Algısı Değişkeninin Çeşitli Değişkenlerle İlişkinin İncelenmesi ve Vücut Algısı Ölçeğinin Geçerlik-Güvenirlik Çalışması. Yayımlanmamış Lisans Tezi. Ankara, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, 2013.*